

Illegale lærebøger

Af Christian B. Knudsen

Christian B. Knudsen
Forskningsbibliotekar, KB
CBK@kb.dk

Lærebøger er den primære litteratur for praktisk taget alle studerende under størstedelen af deres uddannelse. De er dyre. De er også tunge. I et givet kursus skal alle studerende have den samme bog. Bibliotekerne kan, eller vil, ikke levere klassesæt, og det er tvivlsomt, om der ville være den store efterspørgsel, fordi mange undervisere forventer at de studerende anskaffer bøgerne.

Denne praxis er opskriften på en pengemaskine for forlagene – derfor er lærebøger heller ikke noget, vi i større omfang ser tilbudt som e-bøger fra forlagene, de ville miste omsætning. Det er også beskrivelsen af en situation, hvor det kun er et spørgsmål om tid før, kreative studerende finder en praktisk løsning på deres økonomiske problemer. Hvis forlagene ikke kan levere billige, helst elektroniske, lærebøger, må man skaffe dem selv.

Hvad sker der?

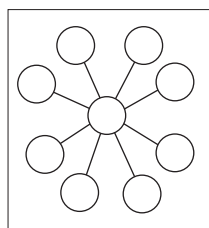
Og det er præcist, hvad der er ved at ske. En af nyhederne på Slashdot, et nyhedssite for nørder, den 1. juli¹, handlede om at Pearson Education havde bedt sitet "Textbook Torrents" om at fjerne 79 torrents, der gav adgang til digitale udgaver af deres lærebøger.

Hvad betyder det egentlig? Og hvilke konsekvenser har det for bibliotekernes arbejde med e-bøger?

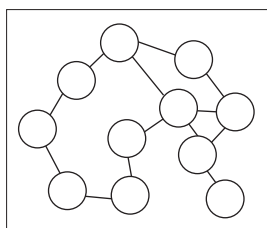
Hvad er torrents

IT-verdenen har en masse fagudtryk, der ikke umiddelbart er særligt forståelige for udenforstående. Torrents er et af dem.

Når en gruppe af brugere skal dele store mængder information over nettet, er der to fundamentalt forskellige tilgange – den centralistiske og den distribuerede.

Figur 1

Figur 2

I den centralistiske fildeling ligger data på en central server (figur 1), og brugerne kopierer herfra. I den distribuerede ligger kopier af data lokalt hos andre brugere (figur 2), og man kopierer fra flere brugere.

En af de mere brugte løsninger i brug til distribueret fildeling er torrents. En bruger har en fil, hun ønsker at dele med andre. For at gøre det, skaber hun, ved hjælp af et simpelt program, gratis tilgængeligt på internettet, en såkaldt torrent. Filen indeholder metadata om filen. Torrenten lægges på en såkaldt tracker, en server på internettet, der deler torrent-filen, og fortæller, hvor man kan finde den delte fil. Andre brugere henter torrenten, og begynder at downloade den delte fil. Filen hentes ned i mindre stumper, der efterfølgende samles til en kopi af filen. Efterhånden, som der kommer flere brugere til, kan filen hentes fra flere forskellige computere, og en ny bruger henter stumper af filen fra mange forskellige steder.

Torrents har, ikke uden grund, ry for at være rygraden i piratkopiering. Centrale filservere, hvorfra man kan hente piratkopier, tilhører fortiden; de var for simple for myndighederne at finde og lukke. Den distribuerede deling af kopierne gør systemet meget robust overfor forsøg på at lukke dem. Men teknologien bruges også i stor stil til legale formål, en af de større brugere er online-spillet World of Warcraft, der har valgt at distribuere opdateringer ved hjælp af torrents.

Og hvad betyder det?

Godt, og så en gang til på dansk: Studerende over hele verdenen er blevet trætte af at betale formuer for deres lærebøger, og gider i øvrigt heller ikke

slæbe på dem. Så de har på egen hånd besluttet sig for at digitalisere lærebøgerne, og stille dem gratis til rådighed for hinanden på nettet. Og i den bedste akademiske tradition, har de også besluttet sig for at være lige glade med, at det er ulovligt – det omgivende samfunds regler gælder ikke for den lærde republik!

Hvad ligger der?

Ja, det ved jeg ikke, for det er jo ulovligt, og som ansat på et bibliotek, kan jeg bestemt ikke tillade mig at downloade bøger på ulovlig vis. Så jeg ved ikke, hvilken kvalitet bøgerne har. Jeg kan derimod godt registrere mig på sitet, og se hvad der ligger.

Og der er meget! Inden for mit eget fag, kemi, er der i skrivende stund 185 delte bøger. De dækker stort set hele kemien – næsten alle standardlærebøgerne er der, og der er også en pæn portion mere avancerede bøger.

Jeg har ikke minutvist sammenholdt piratkopierne med pensumlistene, men det er min vurdering, at den gennemsnitlige kemistuderende ikke længere behøver at købe lærebøger. Hvis altså han tør løbe risikoen for at blive fanget af forlagenes advokater.

Erfaringerne fra musikindustrien

Forlag, der udgiver lærebøger, står med andre ord med et alvorligt problem. Ser man på udviklingen i musikindustrien, er der ingen tvivl om at de kommer til at tabe store penge. Da CD'en i begyndelsen af 80'erne kom på markedet, eksploderede musiksælget. Alle skulle have skiftet deres LP-samlinger ud med CD'er. I årene efter levede musikindustrien godt, men ude på internettet

¹ <http://news slashdot.org/news/08/07/01/1838205.shtml>. Deres tagline er "News for nerds, stuff that matters".

var en revolution undervejs. Et nyt format, MP3, der kunne lagre musik i ganske høj kvalitet, og fyldte så lidt, at det kunne deles på nettet, var blevet opfundet. Musikindustrien ignorerede udviklingen. Forbrugere, der ønskede at høre musik på deres computere og de nye musikafspillere, kunne kun få deres MP3-filer ved at kopiere CD'er. Derfra var der kun et meget lille skridt til at dele filerne på nettet - i dag typisk ved hjælp af torrents.

Industrien forsøgte på flere forskellige måder at forhindre det, bl.a. ved at kopisikre deres CD'er og ved at sagsøge fildelere for astronomiske beløb. Kopisikringen blev brudt hurtigere end den kunne udvikles, og retssagerne fik mange yngre mennesker til at betragte musikindustrien som pengegrisk og amoralsk, basalt set onde mennesker.

Man skal tage musikindustriens estimater over, hvor mange penge de har tabt på piratkopiering med temmelig meget salt. Faldet i deres omsætning kan i høj grad forklares ved, at vi nu har erstattet vores LP'er med CD'er, og at de arbejder på et marked, der er under kraftigt pres fra underholdning på internettet. Der er dog ingen tvivl om, at piratkopiering har medført tab for industrien, om ikke andet har de brugt mange penge på advokater.

Efter en del år opdagede man mulighederne for at sælge musik på nettet direkte til brugerne, og Apple tjener styrtende med penge på netop den handel. Musikindustrien lader til at overleve, den har bare skullet finde andre forretningsmodeller. Og mens den smølede med at gøre det, tabte den store penge.

Og nu går forlagene digitalt. De prøver at beskytte deres rettigheder med kopisikring og begrænsninger af mulighederne for at copy-paste. De udvikler PDF-filer, der kun kan åbnes 10 gange i alt eller kun i en uge. De begrænser printmulighederne til et bestemt antal sider om dagen, eller en bestemt procentdel i alt.

Erfaringen fra musikindustrien er enkel og klar. Kopisikringen er allerede brudt, eller bliver det i løbet af få måneder². Og uanset hvad forlagene stiller op, vil deres bøger blive spredt på nettet. Der er dog ikke noget, der tyder på at forlagene rent faktisk har lært ret meget af deres kolleger i musikindustrien.

Langsigtede konsekvenser

Hvad vil det betyde for bibliotekerne? Ikke meget. Lærebøger er noget de fleste af vores brugere selv skal anskaffe, og piratkopiering kommer ikke til at påvirke os. Mere avancerede monografier vil også blive piratkopieret, men efterspørgslen vil være lille, og bibliotekerne skal blot være i stand til at levere litteraturen hurtigt, stabilt, og i de formater brugerne vil have. Piratkopiering af musik har ikke reduceret folkebibliotekernes udlån af musik.

To ting skal vi dog være opmærksomme på. Når vi stiller e-bøger til rådighed for brugerne, har vi en forpligtelse til at gøre, hvad vi kan for at forhindre piratkopiering. Vi skal nødig pådrage os juridisk ansvar for spredningen af ulovligt materiale. Det er et spørgsmål, der allerede er dækket af de fleste licensaftaler.

Det andet forhold, vi skal holde øje med, er den fremtidige udvikling af e-bogsmarkedet. Det er min forudsigelse, at e-bøger vil følge samme udvikling, som salget af musik. Den største forhandler af musik er iTunes, hvor forbrugerne loyalt indkøber musik, de let kunne få gratis, fordi brugsoplevelsen er uovertruffen, og kædet sammen med bærbare musikafspillere af høj kvalitet, brugervenlighed og design. Amazon har muligvis fundet modellen, spørgsmålet er, om de har de kvalifikationer indenfor markedsføring og design, der har gjort iPodden til en succes.

² Min etik forbyder mig at give links til sites, der tilbyder at bryde kopisikringen af e-bøger. Dette blads målgruppe skulle også selv være i stand til at finde de relevante sider på internettet.

Ufuldstændige løsninger virker ikke.

Men EBSCONET gør!

Vi viser vej.

Fra start til slut - EBSCONET forenkler processen for indkøb, administration, adgang og giver en samlet oversigt over dine e-ressourcer.

Med sofistikeret værktøj for aktivering og registrering, kombineret med øjeblikkelig adgang til omfattende tidsskriftsinformation, leverer EBSCONET det som mange konkurrerende systemer lover: et sandt håndteringsværktøj for e-ressourcer!

Med mere end 3 millioner abonnementsbestillinger, brugergrænseflade tilgængeligt på 21 sprog og højst 3 klik til den ønskede information, er EBSCONET det mest brugervenlige og intuitive abonnementshåndterings- og e-ressourcesystem på markedet.

Opdag hvad 16.000 brugere allerede ved om EBSCONET.

Fra indkøb til adgang, fra administration til evaluering - vi viser vej!

EBSCO Information Services
4th Floor, Kingmaker House, Station Road
New Barnet EN5 1NZ - England
Phone: 44-20-8447-4200 - Fax: 44-20-8440-2205
E-mail: nordic@ebSCO.com

EBSCO
INFORMATION SERVICES
www.ebSCO.com